

πιά δὲ βλέπει ἡ φρόνησή του,
σπάει σὰ βοῦρλο ἡ δύναμή του
κ' ἡ ψυχὴ του λείπει δειλῆ:
ὡς ἐδῶ καὶ πέρα μὴ!

ΒΕΡΘΑ

Ἔτσι ἀρρωστος, ἄχ, πάλι
πήγαινε σὴν κάμαρά σου.

ΓΙΑΡΟΜΠ

Κάλλιο μὲς τὸ μαῦρον ἄδη
παρὰ μέσῃ κεῖ ξανά!
Δίχως ὑποψία καμμιὰ
πῆγα μὲ τὸν δθηρό μου
σὸ πλάτῃ, λαμπρὸ δωμάτιο.
Κουρασμένος καὶ διψῶντας
τὴν ἀνάπαυση ἀνεβαίνω
σὸ ψηλὸ κρεββάτι ἀπάνω
καὶ τὸ φῶς εὐθὺς ὡς σβύνω
νιώθω πνέοντας ὁ ὕπνος,
σὰν εἰρήνης περιστέρι
μ' ἔναν κλῶνο ἐλιῶς σὸ στόμα,
γύρω μου νὰ φτερουγίξῃ
καὶ, στενεύοντας τοὺς γύρους
πάντα, ἀπάνω μου καθίξει.
Στὸ στεροῦ στεροῦ ἀπλωμένη
ἡσυχία γλυκειὰ μὲ δένει —
Ξάφνω, κάτι μὲ ταραίζει
καὶ ξυπνῶ, ταῦτιά τευτόνω.
Μὲς τὴν κάμαρα τὴν ἔρημη
ἀκούω σὰ νὰ ψιθυρίζῃ
καὶ βογγῶντας κημιαίξει
γύρω ὡς θάλασσ' ἀπὸ στάχια,
ἤχοι ἀλλόκοτοι θρηνοῦντε,
ἀχνὰ φῶτα λάμπουν, σβοῦνε,
ζωὴ παίρνει τὸ σκοτάδι,
παίρνει τὸ μηδὲν μορφῆ.
Σέρονται φορέματ' ἄνω
κάτω σὸ δωμάτιο μέσα,
στεναγμοὺς, κλάμματα' ἀκούω
καὶ στεροῦα κοντὰ μου πλάι
κάτι τρεῖς φορὲς βογγαίει!
Τὶς μουρτίνες ἀτ' τὴν κλίνῃ
τότε ἀνοίγω κεῖ μ' ὄρημῃ:
Καὶ γουρλόνοντας ἡ νύχια
χίλια μάτια φλογισμένα
μὲ κοιτάζει ἀγοιμένα.
Βλέπω φῶτα νὰ γυρίζουν
καὶ μ' ὄρημῃ νὰ στροβιλίζουν

καὶ μὲ χίλιους ἀχνούς γύρους
τῶνα τῆλο γοργὰ σφίγγει
κ' ἑκατὸ τευτόνον χέρια
κ' ἑκατὸ σκαλόνον πόδια
κατ' ἐμὲ καὶ μὲ χιλιάδες
μορφασμοὺς τὰ δόντια τρίζουν·
καὶ σὴν κλίνῃ μου μπρὸς τρέμει
κάτι φεγγαριῶν σὰ φῶς
κ' ἕνα πρόσωπο προβάλλει
μὲ κλεισμένα, νεκρὰ μάτια,
μὲ γνωστή, γλυκειὰ μορφῆ,
τὴ δική σου τὴ μορφῆ.
Τώρα, δάνοιχτα τὰ μάτια
μὲ κοιτάζει κ' ἕνας τρόμος
μοῦ σπαράζει τὸ μυαλό,
ἀπ' τὴ φλογισμένη κλίνῃ
πηδῶ κάτω κ' ἔξω ὄρημῶ
ἀπ' τὴν κάμαρα ποῦ καίει,
ἀπὸ πίσω τὸ στοιχειό.
Σὰν ἀπὸ Ἐρινύες διωγμένος
ἐδῶ μὲς τὴ σάλα φτάνω,
τότε ἀκούω, γλυκειὰ μου, ἔσένα
νὰ προσεύχου καὶ θέλω
νᾶμπω μὲς τὴν κάμαρά σου,
δταν πάλι— Βλέπεις; Βλέπεις;

ΒΕΡΘΑ

Τὶ καλὲ μου;

ΓΙΑΡΟΜΠ

Δὲν τὸ βλέπεις

κεῖ σὴν ἄκρη πῶς σαλεύει
καὶ πῶς ἀμορφο ἀναθεύει;

ΒΕΡΘΑ

Δὲν εἶν' τίποτε, καλὲ μου,
εἶναι γέννημα μονάχα
φαντασίας ξαναμμένης.
Κουρασμένος εἶσαι, λίγο
ἡσύχασε, κίθησ' ἐδῶ.
Ἔλα δῶ νὰ σ' ἀκουμπήσω
καὶ γλυκὰ νὰ σὲ δοροῦσω.

ΓΙΑΡΟΜΠ (κάθεται ἀκουμπῶντας σὸ στή-
θος της .

Ἦ σ' εὐχαριστῶ, πιστῆ,
ψυχὴ ὄραία σ' εὐχαριστῶ!
Σφίξε με σὴν ἀγκυλιά σου,
σὴν ἀγνότητά σου ἐμπρός
νὰ μικρύνον φοβημένα

τοῦ ἄδη τὰ στοιχειὰ ἀπὸ μένα.
Ἔτσι μὲς τὴν ἀγκυλιά σου
ἡ πνοή σου ὡς μὲ φυσᾷ
κ' ἡ ματιὰ σου ὡς μὲ κοιτάζει:
μὲς σὲ ρόδων εὐωδιῶς
σ' ἀνοιξιὰτικες πνοῆς
λέει ἡ ψυχὴ μου κ' ἡσυχάζει
καὶ ἀπὸ πάνω μου θωροῦ
ξάστερο τὸν οὐρανό.

(Ἔρχεται ὁ Μποροτίν).

ΜΠΟΡΟΤΙΝ

Ποιὸς εἶν' ἐδῶ μέσ' ἀκόμα;
Βέρθα σύ; Καὶ οἶσ;

ΒΕΡΘΑ

Πατέρα —

ΓΙΑΡΟΜΠ

Τὶ νὰ πῶ κ' ἐγὼ δὲν ξέρω,
οὔτε πῶς νὰ σᾶς τὸ πῶ.
Τρελλὸν ἴσως θὰ μὲ πῆτε,
θὰ τὸ πίστευα καὶ ὁ ἴδιος,
ἂν δὲν εἶχ' ἀκούσει, δεῖ,
ἂν δὲν ἐνωθα βαθυὰ μου
μέσα τὴν ψυχὴ νὰ τρέμῃ,
ναὶ νὰ τρέμῃ· καὶ μπορεῖτε
νὰ πιστέψῃ· ὅτ' ὑπάρχουν
ἄνθρωποι νὰ φοβηθοῦνε
εὐκολότερ' ἀπὸ μέ.

ΜΠΟΡΟΤΙΝ

Δὲ σὲ νιώθω.

ΒΕΡΘΑ

Ἄκου, πατέρα·

τὸν δόηγοσαν ἀπάνω
σὸ δωμάτιο καὶ μόλις
κλεῖ νὰ κοιμηθῇ τὰ μάτια,
ἄξαφνα μπροστά του βγαίνει—

ΜΠΟΡΟΤΙΝ

Ἄ! Μὲ τοὺς δικούς μου κούλα
λογαριάζου καὶ σένα;
Κάτω κεῖ σὰ μαῦρα βάθη
τόχου, γυνέ μου, λοιπὸν μάθει
πῶς ἀγαπημένος μοῦ εἶσαι.
Ἄχ, γιατί νὰρθῆς ἐδῶ!
Μὴ θαρροῦσες χαρὲς, νέε,
πῶς γιορτάζομ' ἐδῶ πέρα;
Δὲς μας μόνο καθισμένους
σὴν πλατεῖα, τὴν ἔρημη σάλα,
σιτᾶραο τραπέζι γύρω.

ΡΩΜΑΙ·ΚΑ ΔΗΓΗΜΑΤΑ

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

— Δὲ μοῦ λές, Κατίνα μου, γιατί ἡ νύφη δὲ χαίρε-
ται, γιατί εἶναι ἀδιάφορη, σὰν ποῦ θὰ πῆς, παγωμένη;
Τί κρίμα! Ἐμεῖς ὅλες μας χαίρομαστε γι' αὐτὴν καὶ αὐτὴ
θαρρεῖ καὶ δὲν τῆς μέλει γιὰ τὴ χαρὰ μας.

— Δὲν ξέρω, Μαριό, νὰ σοῦ πῶ τὸ γιατί. Ἄκουσα
ὅμως πῶς ὁ γαμπρὸς γύρεψε γλήγορα χαρὰ, γιατί φοβᾶται
μπᾶς κ' ἡ Κρουστάλλη πὺ ἀργὰ θελήσῃ νὰ τζαίντση.

— Ἄ! γιὰ ταῦτο λοιπὸν βιαστικὰ καὶ γλήγορα κάνου-
νε χαρὰ τὴν τυρινή, γιατί ἂν τάφηστανε ξώπακα, φο-
βοῦνται ἡ μάνα της καὶ ὁ γαμπρὸς μὴν τύχη καὶ δὲ
γίνῃ;

— Μὰ καὶ πῶς νὰ μὴν τὸ φοβοῦνται, βλέποντας τὴν
ἀνακαρδιά της Κρουστάλλης. Πέες με, Μαριό ἐσύ, θὰ ξέρης
καλῆτερα, μπᾶς τίποτες καὶ ἀγαπᾷ κανέναν ἄλλον;

— Ἔλα καὶ σὺ, καμμένη, ποῦ πᾶς καὶ τὰ φαντάζε-
σαι αὐτά! Ἦδρας καὶ κρούσταλλο ἀγνὸ, σὰν ποῦ εἶναι ἡ
Κρουστάλλη, κ' ἀγαπήσῃ ἄλλον ἀπ' τὸν ἄντρα ποῦ θὰ

πάρῃ! Κε ὅποιον ἄλλο καὶ ἂν ἀγάπαε, ἡ μάνα της ἡ
Χρυσό, ποῦ τὴν ποιεῖ καλῆτερα κ' ἀπ' τὸ σπλάχνο της,
θὰ τῆς τὸν εἶνε καὶ δὲ θὰ τὴν ἔρηνε νὰ τὴν τρώῃ μέσα
της σκουλήκι καθὼς θαρρεῖ καὶ τὴν τρώει τώρα. Δὲν εἶ-
ναι αὐτό, μόν' ἔξερε, μπρὸ κορίτσια, τί εἶναι; Ἔχει,
ποῦ λένε, κοριτσιάτικη τρομάρα καὶ φόβο τῆς παντρεῖας,
νά, αὐτὸ εἶναι!

— Ἄδιάφορο, ἀναστενάξανε ὅλες μαζί, τί κρίμα νὰ
μὴ γελᾷ τέτοιο ὄμορφο καὶ τρυφερὸ κορίτσι!..

Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ λέγανε τὰ γειτονοκέρτσα, ποῦ
εἶτανε μαζεμένα σὸ σπίτι τῆς Χρυσὸς γιὰ νὰ καταπαί-
σουνε τὴν προίκα τῆς κόρης της, τῆς ὄμορφης Κρουστάλ-
λης. Εἶτανε συνῆθειο ἀσάλευτο σὸ χωριό, ἕνα ἀποφασί-
ζονταν καμιά χαρὰ, τὰ γειτονόπουλα κ' οἱ φιληνάδες τῆς
νύφης νᾶρχουνται νὰ βοηθᾶνε σὴν προίκα της. Ἄν ὅμως
τρέχανε νὰ βοηθῆστανε μὲ τόση δά καρδιά, εἶτανε κομμά-
τι γιὰ νὰ κολλήσῃ καὶ σ' αὐτὰς τόγοῦρι τῆς νύφης. Σί-
γουρο πὰ τόχανε πῶς σὸ χρόνο ἀπάνω, θὰ νὰ παντε-
ροῦντανε καὶ αὐτᾶς. Γιὰ τοῦτο, ἡ κάθε μιά ράβοντας τὰ
νυφικά, ἀφοῦ τάποσῶνανε πὰ ὅλες διόλου, τὰ φορούσανε
μὰ στιγμὴ ἀπάνω τους, λέγοντας γελαστά καὶ ἀθῶα
«Κορίτσια, καὶ σὰ δικὰ μας καὶ σὸ κεφαλάκι μας».
Μὰ γιὰ τὴν προίκα τῆς Κρουστάλλης, δὲν εἶτανε τὸ ἴδιο.
Κανένα ἀπ' τὰ γειτονοκέρτσα δὲν τόλμαε νὰ πῇ καὶ σὸ
δικὰ μας, γιατί θαρρεῖ καὶ ἀντιρῆμαζε ἀπ' τὸ φόβο τοῦ,

συλλογιόντας πῶς μπορούσε νὰ τὴν πλακώτῃ ἡ ἴδια λύπη,
ἡ ἴδια βαροκαρδιά ποῦ εἶχε ἡ ἀμοιρὴ ἡ νύφη, ἡ ὄμορφη
Κρουστάλλη.

Σὲ λίγες μέρες ἔγινε ἡ χαρὰ, παντρεύτηκε ἡ Κρου-
στάλλη, μὰ στεκότανε πάντα ἀδιάφορη καὶ σὰ μαρμαρω-
μένη. Δὲν εἶχε ἡ ἀγνή κόρη μέσα τὰ ματάκια της, τὴ
λάμπη ἐκεῖνη πᾶχουνε οἱ νύφες ποῦ ἀγαποῦνε καὶ ἀγα-
πιοῦνται. Στεκότανε ὅλο ἕνα, ἀδιάφορη ψυχρὴ σὰ χίλια
ποῦ τῆς λέγανε, σὰ τῶσα ποῦ τῆς εὐκοῦντανε, ἀδιάφορη,
ὄμορφη, ζωγραφιστῆ, μὰ πάντα ἄχ! πάντα ἀδιάφορη,
σὰν ὄμορφο ἴσιο κρίνο, θᾶλεγες νεκρὸ, τόσο δὲν εἶχε μυ-
ρωδιά, δὲν εἶτανε γενομένο ἀκόμα.

Κ' ἔτσι πέρασε καιρὸς, πέρασανε δυὸ χρόνια κ' ἡ κα-
μένη ἐακολούθησε νὰ εἶνε πάντα ὄμορφη, λυγερὴ, χιονό-
πλαστῆ, ποῦ δὲ θὰ πίστευες πῶς εἶτανε παντρεμένη, ἐπει-
δὴ σὰ μάρμαρο εἰμοιάζε πάντα, καὶ τὸ μάρμαρο ἐμνησκε
κοθᾶριο ἀγνὸ, πάντα καὶ πάντα μάρμαρο κρῦο. Τὰ νιάτα
της τ' ἀφρόπλαστα, τὰ δροσερά, τάνθισμένα, ἐκεῖνα ποῦ
μοιάζανε μὲ τῆς ἀνοιχτῆς τὰ τριαντάφυλλα, τὰ χαίροντανε
ἄλλοι, γωρὶς αὐτὴ νὰ νοιώσῃ τὴ σπιθα τῆς ζωῆς, τὴ
λάμπη τῆς εὐτυχίας. Δὲν ἐνοιωσε τᾶπονήρευτο μέσα του
χαρὰ, βαρεῖα εἶτανε γι' αὐτὴν ἡ δημιουργία. Γιατί δὲν
ἐγάπησε ἡ Κρουστάλλη, δὲν ἀγάπαε ἀκόμα, κ' εἶναι ἡ
ἀγάπη, ἡ πανώρια, ποῦ διαφεντεύει τὴν πλάτη καὶ τὸν

*Πώς μακραίνουν, δες, οι ὄρες,
 πώς σκοτιάβ' ἡ δμίλλα,
 σὸν πὺ ἀνάλαφρο τὸ βρόντο
 πῶς καθένας μας τρομάζει
 καὶ τὴν κόρη του ὁ πατέρας
 μ' ἀγωνία τὴν ἀντικρούζει
 καὶ μὲ φρίκη, δὲ γνωρίζει
 εἶναι τάχα τὸ παιδί του
 ὅπου δῶ μιλεῖ μαζί του
 ἢ τῆς νόλασης στοιχειό.
 "Ἔτσι ζοῦν, παιδί μου, σοὶ
 τοὺς ἔχ' ἡ μοῖρα σημειώσει!
 Καὶ σὺ θὲς τὸ τολμηρὸ σου
 πνεῦμα, θάλεις τὴ χαρὰ σου,
 τὴ γαλήνη τῆς καρδιάς σου
 ἀγαθὰ ὑψηλά, νὰ εἴξης
 στοῦ σπιτιοῦ μας τὴ φωτιά;
 "Ἄχ, παιδί μου, δὲν τὴ σβύνεις,
 θὰ χαθῆς μ' ἐμᾶς καὶ σὺ.
 Φύγε σοὺ καιρὸς σου μένει.
 Μόνο ἕνας τρελλὸς πηγαίνει
 κεῖ τὸ σπιτί του νὰ χτίση
 πῶχει ἢ ἀστραπὴ χτυπήσει.*

ΦΡΑΝΤΣ ΓΚΡΙΛΛΠΑΡΤΣΕΡ

(Μετάφρ. Κ. ΧΑΤΣΟΠΟΥΔΟΥ)

Η ΕΘΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Ὁμιλία πρὸ ἔγινε στὴν Ἑταιρία «Ἡ Ἐθνική γλῶσσα» στὶς 23 τοῦ Γενάρη τοῦ 1905, ἀπὸ τὸν κ. ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ.

Τέτοιος μὲ φαίνεται πῶς εἶναι καὶ τέτοιος θὰ εὐχόμενα νῆστεκε ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἀπλούστερος σκοπὸς τῆς Ἑταιρίας μας, μὲ γενναῖος πάντα καὶ σπουδαῖος, καθὼς τὸν εἶπα. Καὶ γι' αὐτὸ πρῶτ' ἀπ' ὅλα καὶ ἀπάνου ἄτ' ὅλα χρειάζεται γενναῖα καὶ σπουδαῖα νὰ τὴ δουλέψουμε τὴν Ἑταιρία οἱ ὀπαδοί της. Γιατὶ καὶ μὲ δυὸ εἰδῶν ὄπλα θὰ πολεμήη ἡ Συντροφία μας. Μὲ ὄπλα διανοητικὰ καὶ μὲ ὄπλα ἠθικὰ. Τὰ πρῶτα θὰ μᾶς ταμπουρώνουν καὶ θὰ μᾶς τινώνουν κάθε φορὰ τὸ νοῦ μὲ τὴ σπουδὴ τῶν

(*) Βλ. «Νουμᾶ» περασμένο. Στὸ περασμένο φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» τὴν τελευταία ἀράδα τῆς ὁμιλίας τοῦ κ. Παλαμᾶ μπῆκε, ἀπὸ λάθος τυπογραφικὸ, ἡ λέξι «λαχταρεύοντας», ἀντὶ λ α χ τ α ρ ὠ ν τ α ς.

κόσμο ἀλάκαιρο. Γιὰ ταῦτο καὶ ἡ ἄτυχη Κρουστάλλη εἶδνε σ' ἄλλους τὴ ζωὴ, κ' ἐκείνη ζοῦσε πεθαμμένη.
 Μιὰ μέρα, μιὰ πρωινή, μιὰ μωρόβολη μαγιάτικη αὐγούλα, ἡ Κρουστάλλη μας περπάταε μονάχη, δλομόναχη μὲς' τὸ περιβάλλει της.
 Κρύα πάντα καὶ ἀδιάφορη καὶ σὰ μαρμαρωμένη, σὰ νὰ μὴ ζοῦσε ἐδῶ στὴ γῆ, μαζί μὲ τοὺς ἄλλους.
 Ἐξέφνου τσίτωσε τὰ μάτια της κρατώντας τὴν καρδιά της, κ' ἐβλεπε κάτι ποῦ ἔτρεχε ἐκεῖ ψηλά στὸ βουνὸ στόλοστενο μονοπάτι. Ἀλήθεια κάτι ἄγριο θᾶτρεχε, γιατί ἡ ἄκακη ἡ Κρουστάλλη ἄρχισε νὰ τρέμη ἀλάκαιρη καὶ νὰ χτυποῦν τὰ δόντια της. Κ' ἐμπηξε μάλιστα καὶ μιὰ φωνή, μιὰ δεύτερη πὺ δυνατὴ, μιὰ τρίτη ποῦ θάρριευε καὶ σὲ σπάρανε τὰ σπλάχνα, καὶ χωρὶς νὰ διῆ ποῦ πατῆ, σ' ἀγκάθια ἢ λουλοῦδια, ἐφτύς, σὺν τᾶγριο ζαρκάδι, πηδώντας βᾶτους καὶ νερά, βρέθηκε ψηλά στὸ μονοπάτι, κοντὰ σ' ἕνα πῆς νεκρὸ, σ' ἕναν αιματοκυλισμένο. Κομμάτι πὺ παρακί, τᾶλογο ποῦ τὸν ἔριξε, στίκουνταν τώρα ἡσυχῶ, μὰ εἶταν ἀκόμη ἀφρισμένο ἀπ' τὴν πολλὴ τὴ δύναμη πῆβαλε νὰ καταπονέση τὸν ἀντρέϊο καθιλλάρη του.
 Ἐκεῖ ἡ Κρουστάλλη στάθηκε μιὰ στιγμή νὰ πάρη τὴν ἀνάσα της, γιατί θᾶλεγε πῶς τὸ στήθος της θᾶσπανε, τόσο ἡ καρδιά της χτύπαε δυνατὸ καὶ ἀκατάστατα.
 Κ' ἐσφιγγε τὴν καρδούλα της, ποῦ ὅλο ἕνα χτύπαε, καὶ κοίταζε ἄλλομῶρὰ της μὲ φόβο, καὶ εἶδε πῶς εἶτανε

πραγμάτων γιὰ νὰ πατάμε γερὰ στὰ ζητήματα, δεξιὰ νὰ τὰ μεταχειρίζομαστε, καὶ νὰ τὰ βλέπουμε μὲ τὴν ἀκέρεια τοὺς ὄψη. Τὰ δεύτερα θὰ μᾶς ζεσταίνουν τὴν καρδιά μὲ τὸ θάρρος ποῦ θὰ μᾶς κἀνη νάντικρούζουμε ἄφοβα καὶ μὲ τὴν καταφρόνηση ποῦ ταιριάζει, τοὺς θυμούς, τὰ φοβερίσματα, τὰ ναθεῖματα, τὰ περιγελάσματα, ὅλα τὰ πρόχειρα, τὰ κωμικὰ, τὰ εὐκόλα, τὰ στόχαστα, ξέρω γὼ τί ἄλλο. Ποιὸς δὲ διάβασε τὰ λόγια τοῦ Ψυχάρη ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ «Ταξιδιοῦ» του; «Νὰ πολεμᾶ κανεὶς γιὰ τὴν πατρίδα του ἢ γιὰ τὴν ἐθνική του γλῶσσα ἕνας εἶναι ὁ ἀγῶνας. Ἄμα δείξει ἕνα ἔθνος ποῦ ξέρει τί ἀξίζει ἡ δημοτικὴ του γλῶσσα καὶ ἄμα δὲ ντραπῆ γι' αὐτὴ τὴ γλῶσσα, βλέπουμε πῶς τόντις εἶναι ἔθνος. Πρέπει νὰ μεγαλώση ὄχι μόνο τὰ φυσικὰ, μὰ καὶ τὰ νοερά του τὰ σύνορα».
 Μὰ τάχα καὶ τοῦ φυσικοῦ σύνορου τὸ μέγαλωμα μπορεῖ νὰ πάη μπροστὰ χωρὶς ἕνα παράπλευρο μέγαλωμα τοῦ νοεροῦ σύνορου; Καὶ γιὰ νὰ δουλέψη κανεὶς γιὰ τὸ μέγαλωμα τοῦ νοεροῦ σύνορου ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴ γλῶσσα ποῦ εἶναι τοῦ νοῦ τὸ θέμελο, δὲν εἶναι ἀνάγκη στὴν περίστασι αὐτὴ νᾶχη ἐπάγγελμά του ἢ καὶ τέχνη του τὴ φιλολογία, νὰ εἶναι πεζογράφος ἢ ποιητὴς ἢ κανεὶς σοφὸς μὲ δίπλωμα. Ὅποιο ἐπάγγελμα καὶ ἂν ἔχη καὶ ὅποιο εἶδος παιδείας καὶ τέχνης καὶ ἂν ἀκολουθῆ, φτάνει νὰ εἶναι ἄνθρωπος μὲ νοῦ καὶ μὲ καρδιά, ἄξιος νὰ δεχτῆ, νὰ ἀναγνωρίση, νὰ χωνέψη καὶ νὰ βοηθήση «τὴ μελετῆ, τὸ ζᾶπλωμα καὶ τὸ μεταχειρίσμα τῆς ζωντανῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας σὲ ὅλους τοὺς κύκλους τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς καὶ σὲ ὅλα τὰ εἶδη τοῦ γραφοῦ λόγου» καὶ νὰ δουλέψη γιὰ τὴν ιδέα στὸ σπιτί του, στὸ γραφεῖο του, στὸ κατᾶστημά του, στὴν ἀγορὰ, στὴν πολιτεία, στὴν κοινωνία, στὴ ζωὴ μ' ἕνα λόγο. Ὅμως δὲν πρέπει νὰ λησμονᾶμε πῶς δὲ φτάνει, γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς σύντροφός μας, μονάχη ἡ ἀπλή περιέργεια, ἀκόμα καὶ ἡ ἀγαθὴ διάθεσι, μήτε ἡ συμπάθεια, ἢ ἀδυναμία, ἢ ἐμπιστοσύνη ποῦ ἔτυχε νὰ τρέψη πρὸς ἄλλους ὀπαδοὺς τῆς Ἑταιρίας. Κι αὐτὰ εἶναι καλὰ σημάδια καὶ χρήσιμα ἐφόδια. Μὰ πρέπει νᾶναι καὶ ὁ ἴδιος προγυμνασμένος κάπως γιὰ νὰ βαστάξη τὸ βᾶρος τοῦ ἔργου. Χρειάζεται φωτισμένη συνείδησι: γνώσι μαζί κ' ἐνθουσιασμός.
 * *

Κατὰ δυὸ τρόπους νομίζω, μπορεῖ κανεὶς νὰ υποστηρίξη πῶς ξέρει τὴ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ ἔθνους του. Τὴν ξέρω ἐμπειρικᾶ ἀπὸ τὴ ζωὴ: σὰ ζων-

τώρα μακριὰ ἀπ' τὸ περιβάλλει της, μονάχη, θεομόναχη, στόλοστενο μονοπάτι, ἔχοντας στὰ πόδια της τὸ νεκρὸ, καὶ τριγύρω της τὴ φύση. Κ' ἡ φύση ἀνοῦσε γελαιτῆ, χαροῦμενη, εὐτυχισμένη, ξαναγεννούτανε ἢ τρανῆ, δμορφὴ μὲς' τὴν ἀγκαλιὰ τῆς ἀνοιξῆς, μές' τοῦ μαγιοῦ τὰ ρόδα. καὶ ὁ νιὸς ποῦ κοίτουταν κατὰ γῆς, στὰ πόδια τῆς Κρουστάλλης, βαμμένος μὲς' τὸ αἷμα, αὐτουνοῦ τὰ λουλοῦδα μαραινούντανε, πεθαίνανε μὲ τοῦ μαγιοῦ τὴν ἀνοιξῆ. Καὶ λυγίσθηκε ἡ ἄκακη κ' αἰμάτωσε ἡ καρδιά της, καὶ φώναξε τότες στὸ Θεὸ σπαραχτικᾶ, μὲ ἀπελπισιά. — «Σῶσ' τονε, Παντοκράτορα, βοήθειαι!» Μὰ ὁ Θεὸς δὲν τὴν ἀκουσε, γιατί ὁ νεὸς δὲ σᾶλεβε. Εἶτανε πάντα ἀκίνητος, ἔχοντας στὸ γλυκὸ του πρόσωπο τὴν κίτρινη βούλλα ποῦ τῶβαλε ὁ χάρος.
 Καὶ τρώμαξε ἡ Κρουστάλλη πὺ δυνατὰ καὶ ταράχτηκε, καὶ θέλησε νὰ φύγη πίσω στὸ σπιτάκι της, μακριὰ, δλόμακρὰ ἀπ' τᾶγριο μονοπάτι. Μὰ ἡ δύναμη τῆς ἀγάπης, ἡ αἰώνια, ἡ ἔγνια, ἡ ἱερή, ἐκείνη ποῦ βαστάει καὶ ζωντανεύει ἀλάκαιρη τὴν πλάση, ἐκείνη ποῦ ἐσπρωξε τὴν Κρουστάλλη νὰ τρέξη, νὰ προφτάξη κοντὰ στὸν ἀγνωστο ποῦ πᾶλαβε μὲ τᾶγριωμένο ἀλογό του, ἐκείνη ποῦ τῆς ἔδωκε φτερά γιὰ νάρθη νὰ τονε γλυτώση, ἐκείνη τώρα τῆς ἔδωκε ὀλοτρέγυρα στὰ πόδια της ὀκάδες βαρεῖς ἀσάκωτες ἀρμαθὶς μολύβια, ποῦ δὲν μπόραε πᾶ μ' αὐτὰ νὰ φύγη ὅπως τῶβαλε, νὰ κἀμη μὲ περκατησιὰ, μακριὰ ἀπ' τὸ νεκρὸ.

τανὴ γλῶσσα ποῦ εἶναι. Τὴ βύζαζα μὲ τὸ γάλα τῆς μητέρας μου. Πέρασε στὸ αἷμα μου. Δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ μοῦ τὸ μάθουν αὐτὸ οἱ σοφοὶ καὶ καμιά κανενὸς εἶδους γλωσσικὴ Ἐπιστήμη. Ἀνάμεσα στοὺς δυὸ φραστικὸς τύπους στὸν τύπο «Ἀπέθανεν ὁ πατήρ μου» καὶ στὸν τύπο «Πέθανε ὁ πατέρας μου» αἰσθάνομαι πῶς ὁ δεύτερος μπῆκε μὲσα στὸ εἶναι μου καὶ ρίζωσε στὴν καρδιά μου· καὶ ὅταν ἔρχεται στὸ στόμα μου, μαζί μὲ ὅλη μου τὴν ψυχὴ ἀνεβαίνει στὸ στόμα μου αὐτόματα, καθὼς ἀνασαινω. Ἐκεῖ ποῦ ὁ τύπος «Ἀπέθανεν ὁ πατήρ μου» εἶναι σὰ φῶρεμα ποῦ μπορεῖ καὶ νὰ μοῦ στέκη ἐπὶ τέλους, μὰ ποῦ μπορῶ νὰ τὸ πετάξω ἀπὸ πάνω μου ἀκίντυνα ὅ,τι ὄρα θέλω. Νοιώθω μονάχα μιὰ ὑποχρέωσι νὰ τὸ βαστώ, χωρὶς νὰ αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη του. Ὁ δεύτερος τρόπος τῆς γνωριμῆς μὲ τὴ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ ἔθνους σου εἶν' ἐκείνος ποῦ πηγάζει καὶ ἀπὸ τὴ μελέτη ποῦ μὲ τὴ βοήθεια τῆς Σοφίας τῆς ἑκαμῆς. Ξέρω πῶς τὸ «Ἀπέθανεν ὁ πατήρ μου» εἶναι ἀναχρονισμός· ξέρω πῶς ὅπου ἔμεινε ὁ τύπος πατέρας, δὲν μπορεῖ νὰ ξαναγυρίση, ὅπως καὶ ὅσα καὶ ἂν κάμουμε, ὁ τύπος πατήρ, παρὰ μὲ τυραννικὸ βιασμό τῆς γλώσσας. Ξέρω πῶς ὁ τύπος πέθανε φυσικᾶ ξετυλίχτηκε καὶ εἶναι ἡ ἀναγκαῖα ἀνάπτυξι καὶ σὰ νὰ ποῦμε, ὁ νόμιμος κληρονόμος τοῦ τύπου ἀπέθανε. Ξέρω πῶς ὁ τύπος «πέθανε ὁ πατέρας μου» φῶτρωσε ὀργανικᾶ καὶ εἶναι τὸ χλωρὸ κλαδί τοῦ γλωσσικοῦ μας ἐθνικοῦ δέντρου, ἐνῶ ἡ φράσι «ἀπέθανεν ὁ πατήρ μου» εἶναι τὸ ξερόκλαδο τοῦ γλωσσικοῦ μας ἐθνικοῦ δέντρου ποῦ προσηλώθηκε μὲ τὴ θέλησι μόνο καὶ μὲ τὰ καρρὶα στέκεται στὸ γλωσσικὸ κορμό. Καὶ ξέρω πῶς ὅ,τι ἀληθεύει γιὰ τὸ ἕνα τοῦτο παράδειγμα ἀληθεύει καὶ γιὰ ὅλους τοὺς ἀνάλογους φραστικὸς τύπους ποῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ πάρη ἐδῶ ἀπὸ τὴν καθαρύουσα κ' ἐκεῖ ἀπὸ τὴ δημοτικὴ. Ξέρω πῶς ἀνάμεσα στοὺς ἀντίθετους αὐτοὺς γλωσσικὸς τύπους δὲν ἔπαρχει κανεὶς ἄλλος τύπος πρὸ νὰ κρέμεται στὸν ἄρα, καὶ νὰ βραβεύεται στὴ διάθεσι μᾶς, καὶ μετρημένος μὲ τὸ διαδῆτη νὰ κρατιέται μακριὰ καὶ ἀπὸ τᾶρχαῖα, μακριὰ καὶ ἀπὸ τὰ δημοτικὰ. Καὶ μολαταῦτα δὲν ξεχνῶ πῶς στὴ γλῶσσα ποῦ γράφει κανεὶς μπορεῖ νὰ γίνονται συμβιβασμοὶ λογῆς λογῆς· μὰ τέτοιοι ποῦ δὲ θὰ χαλάσουν τὸν τέλει μωρφωμένο καὶ τὸν καθαυτὸ χαραχτήρα τῆς γλώσσας. Καὶ διαλέματα μπορεῖ νὰ γίνουμε καὶ ἀλλοτρώματα καὶ λογῆς ταυρίσματα στὸ λόγο ποῦ γράφουμε, μὰ παντα λογοτεχνικᾶ γιὰ ἐξαιρετικὲς ἀφορμῆς καὶ σὲ στιγμῆς ἐξαιρετικῆς, κα-

Καὶ στάθηκε, καὶ ζύγωσε μάλιστα πὺ κοντὰ του καὶ ἄρχισε νὰ τὸν κοιτάξη τώρα πὺ γλυκᾶ, μὲ λύπη καὶ μὲ συμπάθεια. Δὲν τονε φοβούτανε πᾶ, δὲ φοβούτανε τὴ μοναξιά ποῦτανε δλόμωρὰ ἴτις. Σιγᾶ, σιγᾶ τῆς φάνηκε πῶς εἶχε ἕνα σύντροφο, πῶς δὲν εἶτανε μονάχη. Καὶ πῆγε καὶ γονέτισε κοντὰ του, καὶ πῆρε τὸ κεφάλι του, γιὰ νὰ τὸ στηλώτῃ στὸ γόνάτο της, καὶ χάιδεβε τὰ μαλλᾶκια του, καὶ σκούπιζε τίς πληγῆς του, καὶ τοῦ μίλαε τόσο γλυκᾶ, ποῦ θᾶλεγε καὶ τονε γινώριζε ἀπὸ πολὺν καιρὸ, ἀπὸ χρόνια· πῶς μεγαλώτανε μαζί, πῶς ὅλο αὐτὸνα ἐβλεπε.
 Ἐίχασε κιόλας πῶς εἶτανε νεκρὸς καὶ πῶς τοῦ κάκου μιλοῦσε. Ἀδιάφορο! Ἐκείνη μίλαε καὶ χάιδεβε, χάιδεβε καὶ μίλαε ὅσπου τὸ οὐράνιο χᾶδι της ἔκανε τέτοια ζεστασιὰ, εἶχε μὲσα του τέτοια ζωὴ, τέτοια θαματουργὴ δύναμη ποῦ ἔφερε τὴ νεκρανάστασι.
 Ἀγάλια ἀγάλια καὶ βαριά, ἐκείνος ποῦ τονε θάρριεσε πεθαμμένο, ἀνοῖξε τὰ μάτια του καὶ εἶδε ἀντίκρου του νὰ στέκεται τᾶγγελικὸ πλάσμα, δμορφο, ἄσπρο σὺν ἴσιο κρῖνο. Τὸ κρῖνο τώρα ζωντάνεψε, γιατί ἡ ματιὰ ποῦ τῆς ἔριξε ὁ νιὸς ὁ χαριτωμένος, τρύπησε τὸ στήθος της βαθιά, ἤδρε τὴν καρδιά της, τὴν ἀνοῖξε, τῆς μίλησε, τῆς εἶπε χίλια δυὸ λόγια γλυκᾶ, τὴν ἔκαμε νὰ διῆ τὴν ἀγάπη, καὶ τώρα πᾶ ἡ καλότυχη ἀγάπη ἀσάλευσε, καὶ πάντα. Τώρα τῆς φάνηκε πῶς ζῆ, πῶς γινώρισε τὸν κόσμο, πῶς

νονισμένα κι αυτά από το λεπτό αίσθημα του συγγραφέα και τότε όχι με σχολαστικό χωρίς ανάγκη γύρισμα στα πεθαμένα, μα με την ύποταγή στους νόμους που κυβερνάν και τη γλώσσα, σαν όλα τα φυσικά και τα κοινωνικά μαζί φαινόμενα, όσο κι αν είναι οι κοινωνικοί νόμοι πιο περιπλεγμένοι και πιο δυσκολοξεδιάλυτοι. Το συμπέρασμα είναι πως τις δυο τουτες γνωριμιές της γλώσσας μας, την εμπειρική και τη θεωρητική την επιστημονική και την αισθηματική, είναι προωρισμένη ή Συντροφιά μας να συμπληρώσει και να δυναμώσει, τη μια με την άλλη.

Ανάμεσα σε κείνα που θα μας εγχαρδίωνουνε στη σπουδή, για να μας δυναμώσουν και το θάρρος, πρώτ' απ' όλα χρειάζεται καλά να βάλουμε στο νου μας και να μη το λησμονήσουμε πως το γλωσσικό ζήτημα δεν είναι γέννημα της τελευταίας ώρας, μήτε είναι χτεσινό παιδί που το σπρώξανε στη μέση έτσι από το τίποτε κάποιιο τολμηρόι κυνηγοί των καινούριων, κάποιιοι πεινασμένοι για νάκουστούν, λίγοι νεοφώτιστοι βαρβαρισμένοι από τα συνειθισμένα. Μας είπανε για την καθαρεύουσα—και πολύ σωστά—πως ιστορικοί λόγοι μας την καθιέρωσαν. Μα έχει και η δημοτική μας πολυσάλετη κι από καιρούς την ιστορία της με δρόμους κοπιαστικούς και με σημαντικούς σταθμούς· είναι η ιστορία της πυκνοσέλιδο βιβλίο με περισσά κεφάλαια. Κ' έμεις ακολουθούμε μια σεβαστή πατραπαράδοτη παράδοση. Μπορούμε να λέμε πως έχουμε κ' έμεις τους προγόνους μας και τους αρχαίους μας και τους μυθικούς μας ήρωες και τα ιστορικά και τα προϊστορικά μας. Πρέπει να γυρίσουμε χίλια και δυο χιλιάδες χρόνια για να συλλάβουμε αίσθητά τα σημάδια των πρώτων βπαδών της δημοτικής γλώσσας στο γραφτό λόγο. Την ιστορία της βυζαντινής λογοτεχνίας την ξεχωρίζει, ανάμεσα στ' άλλα, ένα παραδαρμένο άνεθο-καταίθασμα από τη σχολαστική μίμηση των αρχαίων πρότυπων που κάνει μούμια τη γλώσσα, κι από την προσπάθεια που βάζει λαϊκά στοιχεία μέσα στο λόγο και τον πλάθει κάπως ζωντανότερο. Γι' στερ' από τέτοια συγκροτητά γραμπαλίσματα που βαρβαίνουε προς το μέρος πότε τούτων πότε εκείνων, φανερώνεται με μεγάλη βολή ένα ξανάδωμα σχολαστικού άττικισμού στην εποχή των Κομνηνών και των Παλαιολόγων. Μα τότε ίσα ίσα παρουσιάζονται σαν αντιζύγισμα και τα πρώτα καθαρώτερα γραμματολογικά έργα στη μεσαιωνική δημοτική γλώσσα.

Υστερα ή Κρήτη γίνεται πατρίδα μιας λογοτεχνικής άνοιξης στην εθνική μας γλώσσα. Μα το ποτάμι της Τουρκίας τα παίρνει σβάρνα όλα τα πρώτα μας πουλιά και τα λουλούδια, όσο που μέσα στης σκλαβιάς τάγριοκαίρι γίνεται ο κλέφτης ποιητής και το βουνό άκαδημία γλωσσολογική, κι όσο που νάρθη μια μέρα και να κρᾶξη ή εθνική συνείδηση με το στόμα του σοφού: «Ο Έλληνας Δάντης είναι ο ελληνικός λαός!» Μα γλήγορα ή ελληνική ψυχή, τελειώνοντας ο 18ος αιώνας, ξανάρχεται στα συκαλά της και φωτίζεται με την Παιδεία, είτε παρμένη από τον Εύρωπαϊκό πολιτισμό, είτε κληρονομημένη αποκλειστικά από τάρχαϊα γράμματα. Και μ' ένα τέτοιο φως ανατέλλοντας ο αιώνας που τελευταία πέρασε, μας δείχνει πιο καθαρό και πιο γερό και της γλωσσικής Ίδέας το περπάτημα. Από τα πρώτα μανιφέστα, τα τραγούδια και τα μεταφράσματα του τολμηρότατου Βηλαράζ'ισα με τα πολιτικοκοινωνικά και τα επιστημονικά και τα κριτικά και λογοτεχνικά και τα κάθε λογής κομμάτια που δημοσιεύονται σήμερα στα φύλλα του «Νουμᾶ», μπορεί κανείς να πη πως δοκιμάσαμε να σπειρούμε την εθνική γλώσσα σε όλους τους κύκλους της σκέψης και σε όλα τα είδη του γραμμένου λόγου. Αν δεν πρασίνισε παντού ή γη, μα σκάφτηκε όμως σε πλατειές μεριές για μελλόμενα πρασινίσματα. Αν δεν ύψώθηκαν παντού παλάτια, θέμελα ρίχτηκαν εδώ κ' εκεί στερεά. Κ' έξω από κάποια έργα βγαλμένα από τον κόσμο της Φαντασίας, ακόμα στην αρχή βρισκόμαστε. Μα είναι γιομάτη μεγαλοπρέπεια και ή αρχή, σα μέρας άσυγνέφιαστης ροδοξημέρωμα, που το βλέπεις από τάνοιχτά.

Μη λησμονήσουμε πως ο περίφημος Διάλογος του Σολωμού μεταξύ «Ποιητή και Σοφολογιώτατου» γράφτηκε σε χρόνους εθνικής άνάστασης και είναι συμπλήρωμα σε πεζό λόγο του «Υμνου εις την Έλευθερίαν», στον ίδιο πολεμιστήριο τόνο. Πολεμώντας το Σοφολογιώτατο, για την πατρίδα λέει πως πολεμάει κι ο Ποιητής του Σολωμού. Κ' ύστερ' από εξήντα χρόνια στο ξώφυλλο του «Ταξιδιού» του Ψυχάρη πρωτοσαλπίζεται ξανά το σάλπισμα με το ρητό του Όμηρου «Αμύνεσθαι περί πατρης». Μην το ξεχνήμε. Το γλωσσικό ζήτημα είναι, άπάνου απ' όλα σ' άλλα, ζήτημα Έθνικό. Και παράπλευρα με τους δικούς μας το έθνος μας ευγενικώτατα το δουλέψανε κ' οι ξένοι εκείνοι σοφοί (σα να θέλανε να πληρώσουν τη χάρη που χρωστᾶ ή Εύρώπη στη μη-

τέρα Έλλάδα), που μας δείξανε κι αυτοί το δρόμο της γλωσσικής αλήθειας και μας έμπασαν εκεί με το βάρος της γνώμης τους. Ο Φωριέλ εδώ κι όγδόντα εξή χρόνια στον πρόλογό του τῶ δημοτικῶνε μας τραγουδιῶν, ξεδιπλώνοντας τις όμορφιές και χρυσοπλέκοντας το εγκώμιο της εθνικής περιφρονημένης γλώσσας μας, πρέπει να στέκεται στην ίδια την κορφή για μας με το λόρδο Μπαίρον. Κι ο Κρουμπάχερ παρουσιάζοντας στη Βαυαρική Άκαδημία το υπόμνημά του: Για το «Πρόβλημα της νέας ελληνικής γλώσσας», ένεργεί κίνημα που αξίζει να το πούμε ήρωικό.

Κυρίες και Κύριοι!

Θέλουμε ν' αγωνιστούμε για τη διάδοση της ζωντανής μας γλώσσας, σύμφωνα με το πρώτο άρθρο του Καταστατικού μας· ή ενέργειά μας, όσο κι αν τη βοηθᾶνε διάφορα στοιχεία, όσο κι αν της δίνουν το πρώτο σπρώξιμο ή Φιλολογία και ή Τέχνη, είναι κοινωνική ενέργεια. Υπάρχει και μιάν άλλη εργασία που πολύ συγγενεύει με τη δική μας, και στέκεται, παράπλευρα μ' αυτή, χωρίς να είναι κ' ή ίδια. Θέλω να πω για την εργασία την καθυπό λαογραφική που περιμαζώνει από δω κι από κει και τυπώνει και εξετάζει και γλυτώνει από το χαμό, παίρνοντας το άμείως από το λαό, το ύλικό της ζωντανής γλώσσας, τα δημοτικά μνημεία, τραγούδια, παραμύθια, παροιμίες, παράδοσες, πρόληψες, συνήθια, γραμματικές, γλωσσάρια, και τέτοια· ενέργεια επιστημονική. Η δική μας ή δουλειά διαφέρει από τη δική τους, όσο ξεχωρίζει το έργο του βοτανικού από το έργο του φυτολόγου. Ο πρώτος παίρνει το φυτό και το κλεί σε γυαλί και τῶτοποθετεί μέσα στάργαστῆρι του και σπουδάζει τους νόμους του με το μικροσκόπιο και το φυλάει σε Μουσειο. Ο δεύτερος το παίρνει το φυτό και το καλλιεργεί και το πολλαπλασιάζει και το ξαναφυτεύει με γνώση και κείνος πάντα και μ' επιστήμη. Όμως ή λαογραφική εργασία, το άπλο και σπουδαμένο περιμαζώμα του γλωσσικού ύλικού (κ' έχουμε στην εταιρία μας βπαδούς που είναι δοκιμασμένοι λαογράφοι) περνάει τώρα για κάτι πολυ νόμιμο, πολυ χρήσιμο, πολυ ευεργετικό στο έθνος, ώστε όχι μόνο κανείς δεν ξαφνίζεται ακούγοντας πως υπάρχουν άνθρωποι που καταγράφουν σε τέτοια, μα τους ανθρώπους αυτούς τους βοηθᾶνε, τους τιμῶν, τους εγκωμιάζουν, τους βραβεύουν με ήθικᾶ και με χρηματικά βραβεία ιδιώτες και σω-

ΣΗΜΕΙΩΣΟΥΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

Ο συγγραφέας της καθαρεύουσας είναι λέξη που δεν κάνει. Μήτε ζήτημα. Συγγραφέας, δηλαδή συγγραφέας. Ούτε αρχαίο, ούτε νέο. Οι αρχαίοι, ν και γ παραπλαγινά δεν ξέρανε· το γ είχε τότες άλλη προφορά, την προφορά που έχει σε μας το κ με προηγούμενο ν, σα λέμε τον κόσμο, λ.χ. όπου ίσα ίσα και σε μας ταιριάζει με το ν, ενώ το ν με κατοπινό γ δεν το προφέρουμε. Πιο άσυνήθιστο ακόμη και το φσ (κ. Ρόδα και Μηλα, Β', σ. 7) στην αρχαία, βαρβαρισμός· βαρβαρισμός και στη νεολληνική. Τάπαντούμε είτε στην αρχαία είτε στη νέα μόνο σε κάτι ντοπιολαλίες, για ιδιαίτερους λόγους. Άδύνατο να δώσουμε ως τόσο στο συγγραφέα όνομα που να είναι βάρβαρο, που να μην είναι και κοινό ή πανελλήνιο στην προφορά.

Πώς να κάμουμε; Να το πούμε νέττα σκέττα ο συγγραφέας; Γιατί όχι; Που έχει έα και που το έα

ξεμαρμαρώθηκε, πως πήρε το λουλούδι μυρωδιά, πως έγινε γυναίκα ή Κρουστάλλη, γυναίκα θλόσωση, μ' αγάπη στην καρδιά.

Πέλαγος άπέραντο χαρᾶς συνέπηρε την ψυχή τους, γιατί κι ο νιος αγάπησε όπως και ή Κρουστάλλη, κι αυτός άσάλευτα, γερά, με όλη τη ψυχή του. Θίλασσα εύτυχίας εΐτανε πλατειά που μέσ' τα κύματά της κυλούσε την καρδιά της Κρουστάλλης και του νιού.

Σαν που βράζει ο άφρος τάργιωμένου κύμα, έτσι έβραζε μέσ' τα στήθια τους ή αγάπη κι ο έρωτας. Άγαπηθήκανε με πάθος με λαχτάρα, άνοιξε ο κόσμος πιά γι' αυτούς κ' έζησε ή Κρουστάλλη.

Όταν την άλλη μέρα θάρτανε τον όμορφο καθαλλάρη, που δε βράσταζε να ζήση, όλοι μέσ' το χωριό, μεγάλοι και μικροί, νιές και ήλικιωμένες, κλαίγανε τα νιάτα του, και τη λεβεντιά του, έκλαιε κ' ή βαριόμορη, ή βαριόλυπημένη· έκλαιγε πικρά και με απελπισιά, γιατί με το παλληκάκι που πέθανε, πέθανε κ' ή ζωή της, έσθησε ή σπύθα της χαράς που άναψε μαζί με την αγάπη του νιού, μαζί με τη ματιά του. Έμεινε πάλι μονάχη, όλομόναχη, χωρίς ζωή, άνεχαρη, πει όμορφη, χαριτωμένη, σαν ίσιο κρῖνο όμορφο, μα πάλι κρῖνο πεθαμμένο.

Κ' έτσι πέρασε ο καιρός, πέρασαν τα χρόνια κ' ή Κρουστάλλη βράζει μέσ' τον όλόμακρο το δρόμο της ζωής· σα φάντασμα, φύτημα άέρα, πάντα κρύα κι άδιάφορη, σα μαρμαρωμένη.

Β. Γ.

δε γίνεται γά, καθώς στο βασιλιά, τῶ φονιά, το χαλκιά και στο γραφιά τον ίδιο, έμένα διόλου δεν με πειραζει. Τᾶ εΐπαμε δᾶ και στους Άπόλυτους κανόνες (κ. Νουμᾶ αρ. 114-115 κοίτ. και Ρω. Θέ. σ. 65). Έμεις δὲν τᾶ υπερχρονίζουμε τᾶ πράγματα. Λέμε παρῶν θᾶ πούμε και συγγραφέας. Να κρατηρήσουμε κιόλας πως κι ο γραμματισμένος συγγραφέας ν θᾶ σου πη και την όνομαστική συγγραφέας και την αίτιατική συγγραφέα (Ρ. κ Μ, Β', 19). Τᾶ κλίνουμε ίσοσύλλαβα. Κανένας δε σκουντάφτει.

Όραϊα - να σου κι άλλο έα - όραϊα για τον ενικό. Στον πληθυντικό πως θα μου το βολέψεις; Έδώ, φίλε μου, τᾶ μπερδέβουμε. Δυσκολία, και περιττό να το κρύβουμε. Βλέπω και δοκιμάζουμε κάμποσους τύπους, συγγραφέοι, συγγραφέδες, ίσως και άλλους. Περίφημοι δε μου φαίνονται. Η όνομαστική συγγραφέοι, έτσι κ' έτσι. Η αίτιατική όμως; Συγγραφέους; Καλά δεν έρχεται. Με τους συγγραφέδες τουλάχιστο δεν έχουμε παράξενες αίτιατικές. Μα κάτι θάρῶ τις λείπει και στις δυο, δε στηρίζονται άπάνου στη γλώσσα τη ζωντανή. Μιά φορά κ' έναν καιρό εΐτανε κ' ένας πληθυντικός βασιλέοι μέλιστα βασιλιόι, με τον παράλληλο ενικό βασιλιός. Μπορεί και σήμερα να λέγονται πουθενά. Όχι όμως στην κοινή γλώσσα. Πληθυντικό φο-